

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

2026-03-16 Nr. NV-593

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-26-168(2)-171(2) TAIS-26-2631(2)		DĖL PAGALBINIO APVAISINIMO ĮSTATYMO NR. XII-2608 PAKEITIMO ĮSTATYMO, SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343 9 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR ŽMOGAUS AUDINIŲ, LĄSTELIŲ, ORGANŲ DONORYSTĖS IR TRANSPLANTACIJOS ĮSTATYMO NR. I-1626 2, 5, 7 IR 9 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Sveikatos apsaugos ministerija	Pasirenkama ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta	Pasirenkama ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Grąžinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Siekiant gerinti demografinę situaciją Lietuvoje, siūloma sudaryti platesnes galimybes asmenims, negalintiems susilaukti vaikų dėl medicininių priežasčių, susilaukti jų pagalbinio apvaisinimo būdu, išplėsti vaisingumo išsaugojimo paslaugas ir apmokėti bei panaikinti asmenų lygiateisiškumo principo neatitinkantį teisinį reguliavimą, diskriminuojantį nesusituokusius ar neįregistravusius partnerystės asmenis gauti pagalbinio apvaisinimo paslaugas - Konstitucinio teismo nutarime konstatuota, kad Pagalbinio apvaisinimo įstatyme nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį *teisę gauti pagalbinio apvaisinimo paslaugas turi tik santuoką ar registruotos partnerystės sutartį sudarę asmenys, prieštarauja Konstitucijai*.

Pagrindiniai faktai::

- Gimstančių vaikų skaičius kasmet mažėja po 1 tūkst.: 2023 m. gimė 20,6 tūkst., 2024 m. – 19 tūkst., o 2025 m. - apie 17 tūkst. vaikų.
- 15–20 proc. porų (kas penkta šešta pora) susiduria su vaisingumo problemomis: 2022 m. nevaisingumas diagnozuotas 994 vyrams ir 6 866 moterims, o 2023 m. – 965 vyrams ir 6 758 moterims.
- 2018–2024 m. Lietuvoje pagalbinio apvaisinimo būdu gimė 2 800 vaikų, t. y. apie 400 vaikų kasmet (2023 m. gimė 473 vaikai, 2024 m. – 433 vaikai). 35 šeimos yra sutikusios savo embrioną dovanoti donorystei.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Siūloma:

- numatyti teisę gauti **pagalbinio apvaisinimo paslaugas pagal medicininį poreikį, o ne pagal šeiminių padėčių**: santuokos ar registruotos partnerystės sutarties nesudariusiems asmenims (bendrai gyvenantiems ne mažiau nei 1 metus) ir vienišoms moterims (kai mediciniškai pagrįsta nevaisingumo diagnozė);
- nustatyti aiškesnes taisykles embrionams genetinių patologijų atvejais: **leisti sunaikinti/laidoti/kremuoti embrionus, kuriems nustatyta genetinė patologija**, kelianti grėsmę gyvybei ar sukianti sunkų nuolatinį neįgalumą, nelaukiant privalomo 2 metų termino;
- numatyti **vaisingumo išsaugojimo paslaugų apmokėjimo PSDF biudžeto lėšomis atvejus ir sąlygas**: nuo 2026 m. liepos 1 d. kompensuoti vaisingumo išsaugojimą (lytinių ląstelių/reprodukcinų audinių paėmimą ir konservavimą) esant pagrįstai rizikai vaisingumui dėl sveikatos būklės, prognozuojamų sutrikimų ar gydymo (ne dėl amžiaus). Amžiaus kriterijus nustatytų ministras;
- numatyti tikslinimus **embrionų saugojimo finansavimui**: 2 metų valstybės finansuojamas embrionų laikymas bus skaičiuojamas nuo konservavimo (užšaldymo), o ne nuo hormoninio gydymo pradžios; nuo 2029-01-01 embrionų konservavimas bus apmokamas valstybės biudžeto lėšomis; nepanaudotų donorinių embrionų laikymas recipientams taip pat 2 metus bus finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis;
- siekiant užtikrinti **donorystės apsaugą nuo kraujomaišos** įtvirtinti, kad vieno asmens/poros donuoti embrionai gali būti panaudoti **tik vienam kitam asmeniui arba vienai porai**;

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

• numatyti aiškias *lytinių ląstelių, reprodukcinių audinių ir embrionų įvežimo, importo, išvežimo, eksporto ir tranzito sąlygas*. Leidimų išdavimą vykdo kompetentinga institucija, o ne SAM. o leidimus dėl importo iš trečiųjų šalių ir tranzito siūloma priskirti *Nacionaliniam transplantacijos biurui*, taip pat įtraukti *reprodukcinius audinius*.

Sveikatos draudimo įstatymo projektas papildomas dar viena *PSDF biudžeto lėšomis apmokama sveikatos priežiūros rūšimi –Pagalbinio apvaisinimo įstatyme nurodyto amžiaus asmenų vaisingumo išsaugojimo paslauga, išskyrus lytinių ląstelių ir reprodukcinių audinių laikymą lytinių ląstelių banke*.

Donorystės ir transplantacijos įstatymo projekte siūlomi pakeitimai leis *užtikrinti duomenų apie nėštumų ir gimdymų skaičių po pagalbinio apvaisinimo, taip pat apie po pagalbinio apvaisinimo gimusius vaikus* kaupimą ir naudojimą pagalbinio apvaisinimo paslaugų prieinamumui stebėti bei asmenų informavimui apie pagalbinio apvaisinimo sėkmės tikimybę.

IGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Sudarius sąlygas pagalbinio apvaisinimo paslaugomis naudotis ne tik sutuoktiniams ir partneriams, reikės papildomų lėšų pagalbinio apvaisinimo paslaugoms apmokėti, tačiau tiksliai prognozuoti sudėtinga. Atsižvelgiant į kitų šalių duomenis, Lietuvoje vienišoms moterims atliekamų pagalbinio apvaisinimo procedūrų skaičius galėtų sudaryti apie 10 proc. nuo visų atliekamų pagalbinio apvaisinimo procedūrų, t. y. 2026 m. 246 procedūros, o nesusituokusioms poroms – apie 20 proc., t. y. 2026 m. – 492 procedūros.

Pagrindinės Pagalbinio apvaisinimo įstatymo nuostatos turi įsigalioti **2026-04-10** (KT nutarimo įsigaliojimas).

Poreikis PSDF lėšų nuo 2026-07-01 - 1,61 mln. Eur:

- 0,51 mln. Eur pagalbinio apvaisinimo procedūroms
- 1,1 mln. Vaisingumo išsaugojimo paslaugų apmokėjimui.

Valstybės biudžeto nuo 2029-01-01 - 5,27 mln. Eur:

- 4,72 mln. Eur lytinių ląstelių ir reprodukcinių audinių laikymui;
- 0,55 mln. Eur embrionų konservavimui (vidutiniškai per metus atliekama apie 1100 embrionų, sukurtų pagalbinio apvaisinimo metu, konservavimo procedūrų, vienos kaina 450–600 Eur).

Rengėjai nurodo, kad bus stebimi šie rodikliai:

- Suteiktų pagalbinio apvaisinimo paslaugų skaičius.
- Vaikų, gimusių po pagalbinio apvaisinimo, skaičius.

Rodiklius stebės Nacionalinis transplantacijos biuras prie SAM.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Įstatymų projektai suderinti su Teisingumo ministerija, Finansų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Valstybės duomenų agentūra, Lietuvos pacientų organizacijų atstovų taryba, Valstybine ligonių kasa, Lietuvos bioetikos komitetu, Lietuvos akušerių ginekologų draugija. Į gautas pastabas atsižvelgta.

Projektai patikslinti atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas (2026-03-05 išvada Nr. NV-512).

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aurelija Urbonienė

Socialinės politikos grupė